

**Memorandum dotyczące stosowania
przez adwokatów nowelizacji ustawy
Prawo o adwokaturze przyjętej w
ramach ustawy zapewniającej
stosowanie RODO**

Przygotowane przez:

TRAPLE ■
KONARSKI
PODRECKI
■ I WSPÓLNICY

ZESPÓŁ AUTORÓW PORADNIKA:

adw. Xawery Konarski

adw. dr Grzegorz Sibiga

r.pr. Dominika Nowak

adw. Katarzyna Syska

apl. adw. Katarzyna Barszczewska-Mazur

DOTYCZY:

STANU PRAWNEGO NA DZIEŃ 04.05.2019

Spis treści

I.	Wprowadzenie	4
II.	Nowe przepisy UPoA dotyczące stosowania RODO	5
III.	Status adwokata	6
IV.	Ograniczenia w zakresie realizacji praw podmiotów danych.....	7
1.	Rodzaje ograniczeń w zakresie realizacji praw podmiotów danych	7
2.	Ograniczenie prawa dostępu do danych osobowych oraz prawa do uzyskania kopii danych....	8
3.	Ograniczenie stosowania prawa ograniczenia przetwarzania	8
4.	Wyłączenie obowiązku powiadomienia o sprostowaniu lub usunięciu danych osobowych lub o ograniczeniu przetwarzania	9
5.	Wyłączenie prawa do sprzeciwu	10
6.	Podsumowanie i praktyczne wskazówki	10
V.	Tajemnica adwokacka a kompetencje Prezesa UODO	11
1.	Zasady ochrony tajemnicy adwokackiej.....	11
2.	Tajemnica zawodowa adwokata a udział adwokata w postępowaniu przed Prezesem UODO	11
3.	Zakres podlegania adwokata kontroli Prezesa UODO.....	12
VI.	Uregulowanie okresu przechowywania danych zbieranych w ramach wykonywania zawodu	12
1.	Treść przepisu regulującego okres retencji w ustawie Prawo o adwokaturze.....	12
2.	Zasada ograniczenia przechowywania danych.....	13
3.	Okresy przechowywania danych osobowych przetwarzanych przez organy adwokatury oraz organy izb adwokackich	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
4.	Okresy przechowywania danych osobowych przetwarzanych przez adwokatów w ramach wykonywania zawodu	13
5.	Określenie momentu zakończenia postępowania	14
6.	Okres przechowywania danych osobowych w przypadkach świadczenia pomocy prawnej niezwiązanej z postępowaniem.....	15
7.	Wpływ przepisu o terminie przechowywania danych na Regulamin wykonywania zawodu adwokata w kancelarii indywidualnej lub spółkach	16
8.	Praktyczne wskazówki dotyczące stosowania przepisu o okresie przechowywania danych....	17
	Zaprzestanie przetwarzania danych osobowych.....	18
VII.	Zakończenie - zakres stosowania innych przepisów do wykonywania zawodu.....	18

I. Wprowadzenie

1. Ustawa z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (t.j. Dz.U. 2018 poz. 2193; dalej jako: „**UPoA**”) została znowelizowana w ramach ustawy powszechnie nazywanej ustawą zapewniającą stosowanie RODO (pełna nazwa: ustawa o zmianie niektórych ustaw w związku z zapewnieniem stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE, Dz.U. 2018 poz. 730; dalej jako: „**ustawa dostosowująca**”). W ustawie tej zawarte są głównie przepisy, których przyjęcie RODO przewiduje fakultatywnie i które mają stanowić uzupełnienie przepisów Rozporządzenia.
2. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych; dalej i wcześniej jako: „**RODO**” lub „**Rozporządzenie**”) ma zasięg ogólny, wiąże w całości co do wszystkich zawartych w nim postanowień i jest bezpośrednio stosowane we wszystkich państwach członkowskich Unii Europejskiej.
3. W związku z tym nie ma potrzeby tworzenia ustaw krajowych w zakresie stosowania RODO, a wręcz obowiązuje zakaz przyjmowania i stosowania krajowych rozwiązań nieprzewidzianych wyraźnie przez Rozporządzenie. W pewnym zakresie RODO przewiduje (obligatoryjnie lub fakultatywnie) uzupełnienie jego regulacji prawem krajowym państw członkowskich. Odesłania do przepisów krajowych mają na celu przede wszystkim doprecyzowanie lub ograniczenie stosowania przepisów RODO w krajowym porządku prawnym.
4. Z tej możliwości skorzystał ustawodawca, uchwalając ustawę dostosowującą. Natomiast w ustawie z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1669; dalej jako: „**ustawa o ochronie danych osobowych**”) znajdują się przede wszystkim przepisy wymagane przez RODO (odesłania obligatoryjne).
5. Wnioskodawcą i resortem widocznie zaangażowanym w projekt było Ministerstwo Cyfryzacji. Prace nad projektem rozpoczęły się w marcu 2018 r., natomiast w listopadzie projekt wpłynął do Sejmu. Po III sejmowych czytaniach i przyjęciu ustawy przez Senat bez poprawek w dniu 3 kwietnia 2019 r. ustawa została podpisana przez Prezydenta.
6. Prace nad ustawą trwały ponad rok. Ustawa Prawo o adwokaturze jest jedną z 167 ustaw, które zostały znowelizowane ustawą dostosowującą.
7. Zmiany ustawy Prawo o adwokaturze odnoszą się do **następujących aspektów**:
 - i. Ograniczenia w zakresie realizacji praw podmiotów danych;
 - ii. Zachowanie tajemnicy adwokackiej wobec organu nadzorczego;
 - iii. Uregulowanie okresu przechowywania danych zbieranych w ramach wykonywania zawodu.
8. Zasygnalizowane powyżej aspekty zostaną omówione szczegółowo w dalszych częściach memorandum. W pierwszej kolejności dla ułatwienia przywołane będzie brzmienie nowych przepisów UPoA oraz przedstawiony będzie status adwokata w świetle RODO.

II. Nowe przepisy UPoA dotyczące stosowania RODO

Ustawą dostosowującą do UPoA dodano poniższy dział Ia.

Dział Ia. Przetwarzanie danych osobowych

Art. 16a

1. Przepisy art. 15 ust. 1 i 3, art. 18 i art. 19 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1, z późn. zm.) stosuje się w zakresie, w jakim nie naruszają obowiązku zachowania przez adwokata tajemnicy, o której mowa w art. 6.
2. Przepisu art. 21 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) w przypadku danych osobowych pozyskanych przez adwokata w związku z udzielaniem pomocy prawnej nie stosuje się.

Art. 16b

Obowiązek zachowania tajemnicy, o której mowa w art. 6, nie ustaje, w przypadku gdy z żądaniem ujawnienia informacji uzyskanych przez adwokata w związku z udzielaniem pomocy prawnej występuje Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych.

Art. 16c

1. Okres przechowywania danych osobowych wynosi:
 - 1) 5 lat od końca roku, w którym zakończyło się postępowanie, w którym dane osobowe zostały zgromadzone – w przypadku danych osobowych przetwarzanych przez organy adwokatury oraz organy izb adwokackich w zakresie niezbędnym do prawidłowej realizacji zadań publicznych określonych w ustawie oraz danych osobowych przetwarzanych w ramach nadzoru nad adwokaturą;
 - 2) 10 lat od końca roku, w którym zakończyło się postępowanie, w którym dane osobowe zostały zgromadzone – w przypadku danych osobowych przetwarzanych:
 - a) w toku prowadzonych przez organy adwokatury oraz organy izb adwokackich postępowań:
 - administracyjnych,
 - w zakresie skarg i wniosków,
 - innych przewidzianych przez ustawę lub wydane na podstawie ustawy akty prawne organów samorządu adwokackiego dotyczących adwokatów, aplikantów adwokackich lub osób ubiegających się o wpis na listę adwokatów lub listę aplikantów adwokackich, a także osób przystępujących do egzaminu wstępnego na aplikację adwokacką i egzaminu adwokackiego,
 - b) w ramach nadzoru nad postępowaniami, o których mowa w lit. a,
 - c) przez adwokatów w ramach wykonywania zawodu;
 - 3) 15 lat od końca roku, w którym zakończyło się postępowanie, w którym dane osobowe zostały zgromadzone – w przypadku danych osobowych przetwarzanych w toku prowadzonych przez organy adwokatury oraz organy izb adwokackich postępowań dyscyplinarnych wobec adwokatów i aplikantów adwokackich oraz podczas wykonywania kompetencji nadzorczych nad postępowaniami dyscyplinarnymi w sprawach adwokatów i aplikantów adwokackich.
2. Po upływie okresów, o których mowa w ust. 1, w przypadku danych osobowych przetwarzanych przez adwokatów w ramach wykonywania zawodu, dane osobowe ulegają usunięciu.

III. Status adwokata

1. W pierwszej kolejności należy określić status adwokata z punktu widzenia prawa ochrony danych osobowych w odniesieniu do poszczególnych form wykonywania zawodu, wskazanych w art. 4a ust. 1 UPOA. W szczególności należy podkreślić, że adwokaci wykonujący zawód w formie kancelarii, zespoły adwokackie albo spółki osobowe lub cywilne, w ramach których wykonują zawód, mają status administratora danych osobowych.
2. Zgodnie z art. 4 pkt 7 RODO, administrator danych jest podmiotem, który decyduje o celach i sposobach przetwarzania danych. Przy określaniu statusu adwokata należy zatem mieć na względzie powyższą definicję.
3. W przypadku wykonywania zawodu adwokata w formie kancelarii adwokackiej, adwokat jest administratorem danych osobowych przetwarzanych w ramach wykonywania zawodu.
4. Należy wskazać, że pogląd ten jest potwierdzony brzmieniem nowelizowanej UPOA. Wynika to z faktu, że obowiązki, do których odnoszą się przepisy działu Ia UPOA (w tym obowiązek odpowiadania na żądania z art. 15, 18, 19 i 21 RODO) są nałożone właśnie na administratora danych osobowych.
5. Ponadto pogląd ten wyraziła także Grupa Robocza art. 29 w opinii nr 1/2010 w sprawie pojęć „administrator danych” i „przetwarzający” (WP 169)¹, zgodnie z którą jednym z kryteriów, które mogą być pomocne przy określaniu kwalifikacji różnych zaangażowanych podmiotów, jest *„wiedza ekspercka stron: w niektórych przypadkach dominującą rolę odgrywają tradycyjna rola i wiedza ekspercka dostawcy usług, co może wiązać się z uznaniem go za administratora danych”*²:

„Przykład nr 21: adwokaci

Adwokat reprezentuje swojego klienta w sądzie i w związku z tym zadaniem przetwarza dane osobowe związane ze sprawą klienta. Podstawą prawną do wykorzystywania koniecznych informacji jest upoważnienie klienta. Jednak dane upoważnienie nie dotyczy głównie przetwarzania danych, ale reprezentowania w sądzie, do czego zawody te mają tradycyjnie swoją własną podstawę prawną. Zawody takie należy zatem uważać za niezależnych „administratorów danych” w przypadku przetwarzania danych podczas prawomocnego reprezentowania klientów.”

6. Status adwokata wykonującego zawód w indywidualnej kancelarii adwokackiej jako administratora odnosi się jednak do wszystkich form wykonywania zawodu.
7. Jeżeli adwokat wykonuje zawód w zespole adwokackim albo spółce osobowej lub cywilnej zgodnie z art. 4a ust. 1 UPOA, wówczas administratorem danych osobowych jest zespół lub spółka, a nie adwokat będący wspólnikiem, partnerem albo komplementariuszem tej spółki. W takiej sytuacji to zespół lub spółka, a nie poszczególni adwokaci, podejmują decyzje o celach i sposobach przetwarzania danych osobowych.
8. Zdaniem autorów memorandum, przepisy nowelizacji UPOA w aspektach ograniczeń realizacji praw podmiotów danych (art. 16a UPOA, omówiony w cz. IV memorandum) oraz ustawowo określonych okresów przechowywania danych (art. 16c UPOA, omówiony w cz. VI memorandum) stosuje się do adwokatów będących administratorami danych (tj. wykonujących zawód w kancelarii adwokackiej) oraz, odpowiednio, do zespołów i spółek osobowych lub cywilnych, które zajmują się wyłącznie świadczeniem pomocy prawnej i w których wspólnikami/partnerami/komplementariuszami są radcowie prawni, adwokaci,

¹ Dostęp on-line: <https://giodo.gov.pl/pl/1520057/3595>.

² Opinia WP 169, str. 31.

rzecznicy patentowi, doradcy podatkowi lub prawnicy zagraniczni wykonujący stałą praktykę na podstawie przepisów ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. o świadczeniu przez prawników zagranicznych pomocy prawnej w Rzeczypospolitej Polskiej. Mimo że, jak wskazano wyżej, w przypadku wykonywania zawodu w zespole lub spółce administratorem danych osobowych jest ten podmiot, ze względu na wyłączny przedmiot działalności takiego podmiotu – czyli świadczenie pomocy prawnej – należy uznać, że wskazane wyżej przepisy mają też zastosowanie do takiej formy wykonywania zawodu.

9. Natomiast nowelizacja w zakresie zachowania tajemnicy adwokackiej wobec organu nadzoru (art. 16b UPoA, omówiony w cz. V memorandum) powinna być stosowana bezpośrednio do każdego adwokata, niezależnie od wybranej przez niego formy wykonywania zawodu.
10. Należy odnieść się także do kategorii danych osobowych oraz osób, których dane osobowe przetwarzane są przez adwokata w ramach wykonywania zawodu (lub przez zespół lub spółkę świadczącą pomoc prawną). Przykłady takich osób i danych przedstawione są poniżej:
 - i. Dane osobowe klientów (osób fizycznych), np. imię i nazwisko, adres korespondencyjny, dane kontaktowe, informacje przekazane adwokatowi konieczne do świadczenia pomocy prawnej;
 - ii. Dane osobowe osób reprezentujących klientów będących osobami prawnymi lub tzw. ułomnymi osobami prawnymi, w tym dane osób kontaktowych, np. imię i nazwisko, stanowisko, służbowe dane kontaktowe;
 - iii. Dane osobowe innych osób fizycznych, których dane są przetwarzane w związku ze świadczeniem pomocy prawnej klientom (w przypadku postępowania sądowego lub administracyjnego np. inne strony postępowania, świadkowie, pełnomocnicy, biegli itp.), np. imię i nazwisko, dane kontaktowe, rola w postępowaniu sądowym lub administracyjnym, stanowisko, zawód.
11. Należy podkreślić, że przepisy art. 16a-16c UPoA nie mają zastosowania do danych osobowych przetwarzanych w związku z funkcjonowaniem kancelarii, zespołu lub spółki, tj. danych innych niż związanych ze świadczeniem pomocy prawnej, takich jak dane pracowników czy współpracowników, dane dostawców usług lub towarów itp.

IV. Ograniczenia w zakresie realizacji praw podmiotów danych

1. Rodzaje ograniczeń w zakresie realizacji praw podmiotów danych

- 1.1. Nowelizacja UPoA ma na celu wyłączenie lub ograniczenie możliwości realizacji praw podmiotów danych. Na gruncie art. 16a UPoA można wyróżnić dwa rodzaje tych ograniczeń:
 - i. ograniczenia lub wyłączenia, które należy stosować wobec innych osób niż klient adwokata ze względu na obowiązek zachowania tajemnicy adwokackiej na podstawie art. 16a ust. 1 UPoA,
 - ii. wyłączenie, które należy stosować zarówno wobec klienta, jak i osób trzecich co do danych przetwarzanych w związku z udzielaniem pomocy prawnej na podstawie art. 16a ust. 2 UPoA.
- 1.2. Zgodnie z art. 16a ust. 1 UPoA, przepisy art. 15 ust. 1 i 3, art. 18 i art. 19 RODO stosuje się w zakresie, w jakim nie naruszają obowiązku zachowania przez adwokata tajemnicy, o której mowa w art. 6 UPoA. Tym samym adwokat jest zobowiązany do realizacji tych uprawnień wyłącznie w zakresie, w jakim nie narusza to jego obowiązku zachowania tajemnicy

zawodowej. Wyłączenia te są ściśle związane z rygorystyczną tajemnicą zawodową adwokata, która jest nieograniczona w czasie, a zakres tej tajemnicy jest bardzo szeroki. Zgodnie z art. 6 ust. 1 UPoA: Adwokat jest obowiązany zachować w tajemnicy wszystko, o czym dowiedział się w związku z udzieleniem pomocy prawnej. Jednocześnie należy pamiętać, że omawiane ograniczenia dotyczą wyłącznie danych osobowych objętych tajemnicą zawodową, a w zakresie innych przetwarzanych danych osobowych adwokat powinien realizować uprawnienia osób, których dane dotyczą w pełnym zakresie.

- 1.3. Natomiast zgodnie z art. 16a ust. 2 UPoA (w brzmieniu nadanym nowelizacją) przepisu art. 21 ust. 1 RODO w przypadku danych osobowych pozyskanych przez adwokata w związku z udzielaniem pomocy prawnej nie stosuje się.
- 1.4. Powyższe ograniczenia zostały wprowadzone przez ustawodawcę na podstawie art. 23 ust. 1 lit. g) RODO, czyli w celu zapobiegania naruszeniom zasad etyki w zawodach regulowanych oraz na podstawie art. 23 ust. 1 lit. i) RODO, czyli w celu ochrony osoby, której dane dotyczą lub praw i wolności innych osób.
- 1.5. W dalszej części memorandum zostaną opisane szczegółowo poszczególne wyłączenia lub ograniczenia w realizacji praw podmiotów danych wraz z praktycznymi przykładami ich zastosowania.

2. Ograniczenie prawa dostępu do danych osobowych oraz prawa do uzyskania kopii danych

- 2.1. Wprowadzone przez art. 16a ust. 1 UPoA ograniczenie prawa dostępu do danych osobowych oraz prawa do uzyskania kopii danych (art. 15 ust. 1 i 3 RODO) wynika z konieczności przetwarzania przez adwokata danych osobowych nie tylko swoich klientów, lecz również osób trzecich: sprawców przestępstwa, przeciwnej strony w postępowaniu, innych uczestników postępowania. W takich przypadkach informowanie tych osób o celu przetwarzania prowadziłyby do ujawnienia faktu przetwarzania danych osobowych do celów procesowych i naruszałoby prawo klientów do ochrony ich interesów. Tym bardziej interesy klienta zostałyby naruszone, jeżeli adwokat byłby zobowiązany do wydania kopii danych osobowych takiej osobie trzeciej.
- 2.2. W praktyce jeżeli podmiot trzeci wystąpi z żądaniem z art. 15 ust. 1 lub 3 RODO, to adwokat powinien odmówić realizacji takiego żądania, powołując się na art. 16a ust. 1 UPoA. Jednocześnie należy dodać, że odpowiadając na takie żądanie podmiotu danych, adwokat jest zobowiązany do spełnienia wymogów z art. 12 ust. 4 RODO, czyli powinien niezwłocznie – najpóźniej w terminie miesiąca od otrzymania żądania – poinformować osobę, której dane dotyczą o:
 - i. powodach niepodjęcia działań (podając jako podstawę odmowy art. 16a ust. 1 UPoA),
 - ii. możliwości wniesienia skargi do organu nadzorczego,
 - iii. możliwości skorzystania ze środków ochrony prawnej przed sądem.

3. Ograniczenie stosowania prawa ograniczenia przetwarzania

- 3.1. W art. 16a ust. 1 UPoA zawarto również ograniczenie stosowania prawa do ograniczenia przetwarzania danych osobowych wyłącznie w zakresie, w jakim realizacja tego prawa nie narusza obowiązku tajemnicy zawodowej przez adwokata.
- 3.2. Brak ograniczenia stosowania tego prawa z art. 18 RODO w praktyce oznaczałoby, że w przypadku gdyby osoba trzecia zażądała ograniczenia przetwarzania danych, które są objęte tajemnicą zawodową, ze względu na konieczność wykonania żądania podmiotu danych

mogłoby dojść do naruszenia tajemnicy zawodowej, a w konsekwencji do naruszenia praw i interesów klienta oraz podważenia wiarygodności adwokata.

- 3.3. W praktyce jeżeli podmiot trzeci wystąpi z żądaniem ograniczenia przetwarzania jego danych osobowych, które są objęte tajemnicą zawodową, to adwokat powinien odmówić realizacji takiego żądania, powołując się na art. 16a ust. 1 UPOA. Jednocześnie należy dodać, że odpowiadając na takie żądanie podmiotu danych, adwokat jest zobowiązany do spełnienia wymogów z art. 12 ust. 4 RODO, czyli powinien niezwłocznie – najpóźniej w terminie miesiąca od otrzymania żądania – poinformować osobę, której dane dotyczą o:
- i. powodach niepodjęcia działań (podając podstawę z art. 16a ust. 1 UPOA),
 - ii. możliwości wniesienia skargi do organu nadzorczego,
 - iii. możliwości skorzystania ze środków ochrony prawnej przed sądem.

4. Wyłączenie obowiązku powiadomienia o sprostowaniu lub usunięciu danych osobowych lub o ograniczeniu przetwarzania

- 4.1. W art. 16a ust. 1 UPOA zawarto również ograniczenie stosowania obowiązku z art. 19 RODO, czyli powiadomienia o sprostowaniu lub usunięciu danych osobowych lub o ograniczeniu przetwarzania wyłącznie w zakresie, w jakim realizacja tego prawa nie narusza obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej przez adwokata.
- 4.2. Zgodnie z art. 19 RODO *„Administrator informuje o sprostowaniu lub usunięciu danych osobowych lub ograniczeniu przetwarzania, których dokonał zgodnie z art. 16, art. 17 ust. 1 i art. 18, każdego odbiorcę, któremu ujawniono dane osobowe, chyba że okaże się to niemożliwe lub będzie wymagać niewspółmiernie dużego wysiłku. Administrator informuje osobę, której dane dotyczą, o tych odbiorcach, jeżeli osoba, której dane dotyczą, tego zażąda”*.
- 4.3. Zgodnie z art. 19 RODO administrator jest zobowiązany do:
- i. poinformowania każdego odbiorcy danych o realizacji prawa do sprostowania, prawa do usunięcia danych lub prawa do ograniczenia przetwarzania, oraz
 - ii. poinformowania podmiotu danych na jego żądanie o ww. odbiorcach.
- 4.4. Wyłączenie tego obowiązku informacyjnego jest uzasadnione przykładowo ze względu na możliwość zaistnienia następujących sytuacji:
- i. Informowanie odbiorców danych o realizacji prawa do ograniczenia przetwarzania w sytuacji dochodzenia roszczeń wobec osób fizycznych lub gdy reprezentacja procesowa dotycząca osób pozwanych prowadziłaby do naruszenia tajemnicy zawodowej adwokata, a w konsekwencji naruszenia interesów reprezentowanego klienta. W wielu sprawach posiadanie określonych danych osobowych jest kluczowe dla rozstrzygnięcia sprawy (np. sprawy o ustalenie obowiązku alimentacyjnego, rozwód, zniesienie współwłasności czy też roszczenia z deliktu),
 - ii. Informowanie odbiorców o usunięciu danych osobowych mogłoby naruszać tajemnicę zawodową adwokata, jeżeli klient zakończyłby współpracę z kancelarią i zażądał usunięcia jego danych osobowych, w tym zawartych w projektach umów, w których znajdowały się również dane osób trzecich.
- 4.5. W związku z tym, że obowiązek z art. 19 RODO administrator powinien wykonywać „z urzędu”, to w związku z jego wyłączeniem na podstawie art. 16a ust. 1 UPOA adwokat jest zwolniony z wykonywania tego obowiązku w zakresie, w jakim przetwarzane dane osobowe są objęte tajemnicą zawodową.

5. Wyłączenie prawa do sprzeciwu

- 5.1. Jak zostało wskazane na wstępie, przepisu art. 21 ust. 1 RODO w przypadku danych osobowych pozyskanych przez adwokata w związku z udzielaniem pomocy prawnej nie stosuje się, co wynika z art. 16a ust. 2 UPoA. Ustawodawca zdecydował się na wyłączenie prawa do sprzeciwu ze względu na to, że w określonych sytuacjach adwokat może przetwarzać dane osobowe na podstawie art. 6 ust. 1 lit. e) lub f) RODO, czyli w związku z zadaniem realizowanym w interesie publicznym lub na podstawie prawnie uzasadnionego interesu realizowanego przez administratora lub przez stronę trzecią. Jednocześnie nie można w praktyce wyłączyć sytuacji, w której żądanie zgłoszone przez osobę, której dane dotyczą, spowodowałoby zablokowanie możliwości dochodzenia roszczeń na rzecz klienta czy też dalszego prowadzenia postępowania sądowego, a w skrajnych przypadkach paraliżowałoby wykonywanie funkcji pełnomocnika procesowego i wykonywanie czynności przedprocesowych na rzecz klienta.
- 5.2. W tej sytuacji ustawodawca uznał, że wyłączenie prawa do sprzeciwu w przypadku przetwarzania danych osobowych w związku z udzielaniem pomocy prawnej przez adwokata jest uzasadnione ze względu na ważne cele leżące w ogólnym interesie publicznym Unii lub państwa członkowskiego oraz w celu ochrony niezależności sądów i postępowania sądowego (art. 23 ust. 1 lit. e) i f) RODO).
- 5.3. W związku z powyższym, jeżeli adwokat otrzyma od osoby, której dane dotyczą, żądanie sprzeciwu wobec przetwarzania danych osobowych, to w przypadku gdy to żądanie dotyczy danych pozyskanych w związku z udzielaniem pomocy prawnej, to powinien on w odpowiedzi do wnioskodawcy wskazać, że w tym zakresie ze względu na brzmienie art. 16a ust. 2 UPoA sprzeciw nie może zostać zrealizowany. Jednocześnie należy dodać, że odpowiadając na takie żądanie podmiotu danych, adwokat jest zobowiązany do spełnienia wymogów z art. 12 ust. 4 RODO, czyli powinien niezwłocznie – najpóźniej w terminie miesiąca od otrzymania żądania – poinformować osobę, której dane dotyczą o:
 - i. powodach niepodjęcia działań (podając jako podstawę odmowy art. 16a ust. 2 UPoA),
 - ii. możliwości wniesienia skargi do organu nadzorczego,
 - iii. możliwości skorzystania ze środków ochrony prawnej przed sądem.

6. Podsumowanie i praktyczne wskazówki

- 6.1. Jeżeli adwokat jest uprawniony do odmowy realizacji żądania podmiotu danych na podstawie art. 16a UPoA (czyli żądania na podstawie art. 15 ust. 1 i 3 RODO, art. 18 RODO oraz art. 21 ust. 1 RODO), to powinien sporządzić odpowiedź dla wnioskodawcy, spełniając wymogi z art. 12 ust. 4 RODO, czyli powinien niezwłocznie – **najpóźniej w terminie miesiąca od otrzymania żądania** – poinformować osobę, której dane dotyczą o:
 - i. powodach niepodjęcia działań (podając jako podstawę odmowy art. 16a ust. 1 lub 2 UPoA),
 - ii. możliwości wniesienia skargi do organu nadzorczego,
 - iii. możliwości skorzystania ze środków ochrony prawnej przed sądem.
- 6.2. W przypadku zaistnienia sytuacji spełniającej wymogi z art. 19 RODO, w związku z wyłączeniem stosowania tego przepisu adwokat nie musi podejmować żądanych działań.
- 6.3. Zalecane jest:
 - i. sporządzenie wzorów odpowiedzi, które będą stosowane przez adwokata,

- ii. uwzględnienie w polityce ochrony danych zasad postępowania w związku z art. 16a UPOA, oraz
- iii. wyznaczenie w kancelarii osoby odpowiedzialnej za sporządzanie odpowiedzi na żądania podmiotów danych.

V. Tajemnica adwokacka a kompetencje Prezesa UODO

1. Zasady ochrony tajemnicy adwokackiej

- 1.1. Nowelizacja UPOA ustala relacje pomiędzy, z jednej strony organem nadzorczym (Prezesem UODO), którego RODO i ustawa o ochronie danych osobowych wyposażyły w kompetencje kontrolne (w tym inspekcyjne), a z drugiej strony - adwokatem zobowiązanym do tajemnicy zawodowej w związku ze świadczoną pomocą prawną.
- 1.2. Po zmianach w art. 16b UPOA przyjmuje się prymat tajemnicy zawodowej w stosunku do uprawnień Prezesa UODO w tym rozumieniu, że obowiązek zachowania tajemnicy adwokackiej nie doznaje ograniczeń w stosunkach z Prezesem UODO, który potencjalnie, korzystając ze swoich kompetencji, może zwrócić się do adwokata z żądaniem udzielania informacji objętych tajemnicą zawodową. Tajemnica zawodowa – jak stanowi przepis – „nie ustaje” w takim wypadku.
- 1.3. Powyższe określenie relacji Prezes UODO-adwokat pozostaje zgodne z RODO oraz stanowi potwierdzenie zasady tajemnicy zawodowej określonej w przepisach UPOA oraz w zasadach etyki zawodowej. W art. 90 ust. 1 RODO dopuszcza się, aby w prawie krajowym przyjąć szczególne przepisy określające zakres uprawnień organu nadzorczego w stosunku do podlegających obowiązkowi zachowania tajemnicy zawodowej administratorowi lub podmiotowi przetwarzającemu, jeżeli jest to niezbędne i proporcjonalne w celu pogodzenia prawa do ochrony danych osobowych z obowiązkiem zachowania tej tajemnicy.
- 1.4. Ograniczenia mogą dotyczyć kompetencji organu nadzorczego, o których mowa w art. 58 ust. 1 lit. e) i f) RODO, tj.
 - i. uzyskiwania od administratora i podmiotu przetwarzającego dostępu do wszelkich danych osobowych i wszelkich informacji niezbędnych organowi nadzorcemu do realizacji swoich zadań;
 - ii. uzyskiwanie dostępu do wszystkich pomieszczeń administratora i podmiotu przetwarzającego, w tym do sprzętu i środków służących do przetwarzania danych, zgodnie z procedurami określonymi w prawie unijnym lub w prawie państwa członkowskiego.
- 1.5. Potwierdzenie obowiązku dochowania tajemnicy zawodowej polega natomiast na tym, że dotychczasowe przepisy dotyczące wykonywania zawodu adwokackiej, tj. przede wszystkim art. 6 ust. 3 i 4 UPOA, nie przewidują jakiegokolwiek wyjątku dla organów administracji publicznej dokonujących kontroli przetwarzania danych osobowych.

2. Tajemnica zawodowa adwokata a udział adwokata w postępowaniu przed Prezesem UODO

- 2.1. Tajemnica zawodowa wiąże adwokata bez względu na charakter, w jakim bierze udział w postępowaniu prowadzonym przez Prezesa UODO.

- 2.2. Obowiązek tajemnicy dotyczy sytuacji, gdy adwokat jest:
- i. podmiotem (administratorem danych) kontrolowanym przez Prezesa UODO,
 - ii. administratorem danych będącym stroną postępowania administracyjnego prowadzonego przez Prezesa UODO,
 - iii. wezwanym przez Prezesa UODO świadkiem do złożenia zeznań,
 - iv. wezwaną przez Prezesa UODO osobą do okazania przedmiotu do oględzin (np. systemu teleinformatycznego zawierającego poufne dane).
- 2.3. W każdym z tych przypadków adwokat odmówi Prezesowi UODO lub upoważnionemu przez niego pracownikowi UODO przekazania informacji w ramach prowadzonych czynności, gdyby naruszyło to tajemnicę zawodową. Stanowi to szersze ujęcie tajemnicy niż w art. 90 ust. 1 RODO, który dotyczy czynności organu nadzorczego (w Polsce – Prezesa UODO) tylko wobec administratora lub podmiotu przetwarzającego.

3. Zakres podlegania adwokata kontroli Prezesa UODO

- 3.1. Ograniczenie kompetencji kontrolnych Prezesa UODO w stosunku do adwokata dotyczy wyłącznie tych danych osobowych, które adwokat zgromadził w wyniku lub w ramach działania objętego obowiązkiem zachowania tajemnicy (art. 90 ust. 1 zd. drugie RODO).
- 3.2. W związku z tym adwokat, będący administratorem, będzie podlegał czynnościom kontrolnym Prezesa UODO:
- i. w zakresie, w którym przetwarza dane osobowe nie objęte tajemnicą zawodową (np. dane pracowników, aplikantów itp.), włącznie z dostępem kontrolującego do treści danych osobowych,
 - ii. w zakresie przetwarzania danych osobowych objętych tajemnicą zawodową, ale bez naruszania tego obowiązku, tj. kontrola np. procedur funkcjonujących w kancelarii w zakresie ochrony danych osobowych, zasad zabezpieczania danych osobowych objętych tajemnicą itp.

VI. Uregulowanie okresu przechowywania danych zbieranych w ramach wykonywania zawodu

1. Treść przepisu regulującego okres retencji w ustawie Prawo o adwokaturze

- 1.1. Nowelizacją wprowadzony został art. 16c UPOA, który dotyczy okresu przechowywania danych osobowych w szczególności przez adwokatów w związku z wykonywaniem zawodu.
- 1.2. Zgodnie z art. 16c ust. 1 pkt 2 lit. c) UPOA **okres przechowywania danych osobowych przetwarzanych przez adwokatów w ramach wykonywania zawodu wynosi 10 lat od końca roku, w którym zakończyło się postępowanie, w którym dane osobowe zostały zgromadzone.**
- 1.3. W pierwszej kolejności należy określić, czy ze wskazanego wyżej przepisu wynika obowiązek przechowywania danych osobowych przez 10 lat, czy jest to tylko możliwość, a 10-letni termin należy traktować jako maksymalnie dopuszczalny okres przechowywania danych.
- 1.4. Jak wskazano wyżej, przepis ten brzmi następująco:

„Okres przechowywania danych osobowych **wynosi** [...]”.

- 1.5. Przepis ma więc dwojaki charakter i może być rozumiany z jednej strony jako maksymalnie dopuszczalny okres przechowywania danych osobowych.
- 1.6. Z drugiej strony, brzmienie przepisu (użycie sformułowania „wynosi”) skłania do wniosku, że statuuje on **obowiązek przechowywania danych osobowych zebranych w ramach wykonywania zawodu przez okres 10 lat**. Nie jest więc dopuszczalne przechowywanie danych ani przez okres krótszy, ani przez okres dłuższy.
- 1.7. W praktyce obligatoryjne przyjęcie okresu 10-letniego będzie skutkowało tym, że przez cały ten okres klienci adwokata będą mogli realizować swoje uprawnienia określone w RODO, nawet w dłuższym okresie od zakończenia współpracy.

2. Zasada ograniczenia przechowywania danych

- 2.1. Ustalanie okresów przechowywania danych ma związek z zasadą ograniczenia przechowywania określoną w art. 5 ust. 1 lit. e) RODO. Zgodnie z tą zasadą, dane osobowe muszą być przechowywane w formie umożliwiającej identyfikację osoby, której dane dotyczą, przez okres nie dłuższy, niż jest to niezbędne do celów, w których dane te są przetwarzane.
- 2.2. Innymi słowy, przetwarzanie danych osobowych jest dopuszczalne tylko tak długo, jak jest to konieczne do osiągnięcia celów przetwarzania danych. Zakazane jest bowiem przechowywanie danych osobowych „wieczyste”. W konsekwencji administratorzy muszą ustalić okresy przechowywania danych lub – gdy ustalenie z góry okresu przechowywania nie jest możliwe – kryteria ustalania takich okresów.
- 2.3. W niniejszym przypadku ustawodawca postanowił częściowo uregulować kwestię okresu przechowywania danych i wskazać jego długość wprost w przepisach UPOA.

3. Okresy przechowywania danych osobowych przetwarzanych przez adwokatów w ramach wykonywania zawodu

- 3.1. Z perspektywy wykonującego zawód adwokata kluczowe znaczenie ma art. 16c ust. 1 pkt 2 lit. c) UPOA, zgodnie z którym w przypadku danych osobowych przetwarzanych przez adwokatów w ramach wykonywania zawodu okres przechowywania danych osobowych wynosi **10 lat od końca roku, w którym zakończyło się postępowanie, w którym dane osobowe zostały zgromadzone**.
- 3.2. Jest to okres, który w oparciu o uzasadnienie do projektu ustawy należy wiązać z okresem przedawnienia roszczeń cywilnoprawnych, które w tym czasie mogłyby zostać podniesione przez klienta adwokata lub osobę trzecią.
- 3.3. Należy zauważyć, że obecnie (po nowelizacji Kodeksu cywilnego z lipca 2018 r.) 10-letni okres przedawnienia roszczeń odnosi się do roszczeń deliktowych. Ogólny okres przedawnienia roszczeń jest krótszy i wynosi maksymalnie 6 lat. Zatem ustawodawca, ustalając 10-letni okres przechowywania danych osobowych, słusznie wziął pod uwagę dłuższy z powyższych okresów. Nie można bowiem wykluczyć występowania z roszczeniami deliktowymi wobec adwokata przez klienta lub osobę trzecią.
- 3.4. Ten aspekt nowelizacji (ustawowe ustalenie okresu retencji) może być odczytany jako działanie ustawodawcy zmierzające do ustalenia na rzecz adwokatów jednego standardu w tym zakresie. Każdy administrator danych, który ma do czynienia z tym zadaniem, mierzy się z pewnym rodzajem niepewności, który wynika z wielości czynników kształtujących i

wpływających na niezbędność przetwarzania danych i długość okresu ich przechowywania. W odniesieniu do adwokatów ustawodawca zdecydował się na wprowadzenie jednolitej regulacji, która dla pewnej części danych osobowych związanej z wykonywaniem zawodu stanowi jasną kierunkową wytyczną.

- 3.5. W ocenie autorów memorandum przez przechowywanie danych należy rozumieć przechowywanie dokumentów procesowych z danymi osobowymi (zarówno w postaci papierowej, jak i elektronicznej), ale także wszystkich innych danych osobowych (w tym zebranych w związku ze świadczeniem innych form pomocy prawnej) utrwalonych w systemach informatycznych i w postaci papierowej. Będą to więc również projekty pism i notatki sporządzane przez adwokatów, odnoszące się do prowadzonych spraw.

4. Określenie momentu zakończenia postępowania

- 4.1. Najbardziej doniosłe wątpliwości praktyczne powstają w odniesieniu do tego, jak powinien być określony początek biegu okresu przechowywania danych - momentu, od którego ustalony okres retencji powinien rozpocząć swój bieg. Nowe brzmienie UPOA wprowadzone ustawą dostosowującą określa ten moment na koniec roku, w którym zakończyło się postępowanie, w którym dane osobowe zostały zgromadzone.
- 4.2. Kluczowe jest określenie, jak powinny być interpretowane użyte przez ustawodawcę pojęcia „zakończenia postępowania” i samego „postępowania”. W tym zakresie przepis wydaje się być bardziej dostosowany do specyfiki funkcjonowania organów adwokatury oraz organów izb adwokackich, ponieważ w odniesieniu do adwokatów powoduje poniższe problemy do rozwiązania.
- 4.3. Art. 4 ust. 1 ustawy Prawo o adwokaturze wskazuje, co składa się na wykonywanie zawodu adwokata. Zgodnie z tym przepisem, świadczenie pomocy prawnej przez adwokata polega w szczególności na udzielaniu porad prawnych, sporządzaniu opinii prawnych, opracowywaniu projektów aktów prawnych oraz występowaniu przed urzędami i sądami. Dodany w nowelizacji art. 16c ust. 1 pkt 2 lit. c) UPOA pod względem językowym wydaje się odnosić właśnie do tej ostatniej kategorii spraw.
- 4.4. Okres retencji powinien zostać odróżniony w zależności od tego, czy dotyczy postępowań lub świadczenia innego rodzaju pomocy prawnej.
- 4.5. Wydaje się, że aby uznać, że mamy do czynienia z „postępowaniem” konieczne jest stwierdzenie, że odbywa się ono w ramach sformalizowanej, określonej prawem procedury, która w stosunku do podejmowanych w jej ramach czynności posługuje się pojęciem „postępowania”.
- 4.6. Pojęcie „postępowań” należy rozumieć bardzo szeroko, jako świadczenie wszelkich, każdego rodzaju usług prawnych w związku z toczącymi się postępowaniami, tj. nie tylko zastępstwo procesowe w postępowaniu, ale także doradzanie przy toczących się postępowaniach, w których adwokat nie występuje jako pełnomocnik procesowy. Wniosek ten obejmuje również każdy rodzaj postępowania, które jest określone prawem, w szczególności postępowanie cywilne, postępowanie administracyjne, postępowanie karne, a także podatkowe, restrukturyzacyjne, dyscyplinarne i każde inne, jak również na każdym etapie tego postępowania.
- 4.7. Poza kategorią postępowań można przykładowo wskazać następujące czynności podejmowane przez adwokata w ramach wykonywania zawodu:
- i. udzielanie porad prawnych;

- ii. sporządzanie opinii prawnych;
- iii. przygotowywanie projektów dokumentów;
- iv. prowadzenie negocjacji;
- v. prowadzenie korespondencji urzędowej (poza zakresem korespondencji związanej z postępowaniami);
- vi. zarządzanie ryzykiem prawnym;
- vii. czynności o charakterze szkoleniowym.

4.8. **Moment zakończenia takiego postępowania powinien być oceniany na podstawie uzgodnień pomiędzy adwokatem a klientem.** Kluczowe dla stwierdzenia tego momentu powinno być zakończenie przez adwokata pracy nad daną sprawą. Wiąże się to z zakończeniem świadczenia usługi w zakresie danej sprawy dla danego klienta, np. w przypadku prawomocności orzeczenia i braku zlecenia ze strony klienta wniesienia nadzwyczajnych środków zaskarżenia lub innych skarg, na skutek rezygnacji klienta z usług adwokata lub w sytuacji wypowiedzenia pełnomocnictwa przez adwokata. W takich okolicznościach możliwe jest stwierdzenie, że udział w postępowaniu dla danego adwokata zakończył się. Należy dodać, że kryterium prawomocności rozstrzygnięcia nie powinno być decydujące, ponieważ konieczne może być wniesienie nadzwyczajnych środków zaskarżenia lub inny tryb dochodzenia roszczenia.

5. Okres przechowywania danych osobowych w przypadkach świadczenia pomocy prawnej niezwiązanej z postępowaniem

- 5.1. Przepis art. 16c ust. 1 pkt 2 lit. c UPOA wskazuje dwa różne zakresy danych, do których stosuje się 10-letni okres przechowywania. Z jednej strony w przepisie mowa jest o tym, że 10-letni okres przechowywania danych liczy się od końca roku, w którym zakończyło się postępowanie, w którym dane osobowe zostały zgromadzone. Na tej podstawie można zatem twierdzić, że przepis ten odnosi się tylko do danych zebranych w związku z postępowaniem. Natomiast z drugiej strony w przepisie wskazano, że dotyczy on danych osobowych przetwarzanych przez adwokatów w ramach wykonywania zawodu. W związku z tym można argumentować, że zakres danych, do których odnosi się 10-letni okres przechowywania, dotyczy wszystkich danych zebranych przez adwokata w ramach wykonywania zawodu, a nie tylko tych, które zostały zebrane w związku z postępowaniem. Ewentualnie można też stwierdzić, że 10-letni okres przechowywania danych zebranych w związku z postępowaniem należy odpowiednio stosować do danych zebranych w ramach świadczenia pomocy prawnej niezwiązanej z postępowaniem.
- 5.2. Nie ma zatem wątpliwości, że ustalony ustawowo okres retencji powinien dotyczyć danych osobowych zgromadzonych w postępowaniach, w których adwokat uczestniczy w ramach wykonywania zawodu.
- 5.3. Natomiast adwokat w ramach wykonywania zawodu zbiera i przetwarza także dane osobowe w sprawach niezwiązanych z postępowaniem. Mogą to być np. dane zebrane w ramach udzielania porad prawnych; sporządzania opinii prawnych; przygotowywania projektów dokumentów; prowadzenia negocjacji; prowadzenia korespondencji urzędowej (poza zakresem korespondencji związanej z postępowaniami); zarządzania ryzykiem prawnym oraz czynności o charakterze szkoleniowym.
- 5.4. Do danych zbieranych bez związku z postępowaniem możliwe jest zastosowanie jednej z następujących wykładni – (i) przyjęcie jednolitych okresów retencji dla wszystkich danych osobowych przetwarzanych przez adwokatów w ramach wykonywania zawodu albo (ii)

różnicowanie okresów w zależności od kategorii sprawy (tj. dane były zebrane w związku z postępowaniem, czy też dane były zebrane w sprawie niezwiązanej z postępowaniem).

- 5.5. Argumentem za przyjęciem pierwszej wykładni, która zakłada przyjęcie jednolitych okresów retencji dla wszystkich danych osobowych przetwarzanych przez adwokatów w ramach wykonywania zawodu, jest fakt, że art. 16c ust. 1 pkt 2 lit. c znowelizowanej UPOA odnosi się wprost do danych osobowych przetwarzanych „przez adwokatów w ramach wykonywania zawodu”, tzn. nie tylko w związku z prowadzonymi postępowaniami, ale również przy innych sprawach. Przy stosowaniu tej wykładni większe znaczenie przykłada się zatem do sformułowania „w ramach wykonywania zawodu” niż do „postępowania, w którym dane osobowe zostały zgromadzone”.
- 5.6. Zdecydowaną korzyścią tej wykładni jest jednolitość okresów retencji, z czym łączy się łatwość i niższe koszty wdrożenia polityki retencji, a także mniejsze ryzyko błędów. Ryzyko stanowi naruszenie zasady ograniczenia przechowywania (art. 5 ust. 1 lit. e) RODO). Okres retencji musi być uzasadniony niezbędnnością danych do realizacji założonego celu przetwarzania.
- 5.7. Druga wykładnia zakłada, że działania podejmowane w ramach wykonywania zawodu przez adwokata zostaną zróżnicowane w zależności od kategorii sprawy (tj. czy sprawa dotyczy postępowania, czy też pomoc prawna nie jest związana z postępowaniem), co doprowadzi do zróżnicowania okresów retencji dla poszczególnych kategorii spraw. Warto jednak zauważyć, że nawet wtedy będzie możliwa sytuacja, że przyjęte okresy retencji będą takie same lub zbliżone.
- 5.8. Wydaje się, że w odniesieniu do okresu przechowywania danych zebranych przez adwokata bez związku z postępowaniem mamy do czynienia z luką prawną. Art. 16c ust. 1 pkt 2 lit. c UPOA wprost reguluje bowiem jedynie okres przechowywania danych zebranych w toku prowadzonych w ramach wykonywania zawodu postępowań.
- 5.9. W związku z tym, w ocenie autorów niniejszego memorandum, w drodze analogii, również do danych osobowych zgromadzonych w ramach świadczenia pomocy prawnej niezwiązanej z postępowaniami należy zastosować 10-letni okres przechowywania danych, uregulowany w UPOA.
- 5.10. Argumentem za przyjęciem takiego okresu jest fakt, że 10-letni okres przechowywania danych jest powiązany z okresem przedawnienia potencjalnych roszczeń przeciwko adwokatowi. Natomiast takie roszczenia mogą powstać nie tylko w sytuacji, gdy adwokat jest pełnomocnikiem procesowym lub doradca w związku z postępowaniem, ale także w przypadku świadczenia jakiegokolwiek innej pomocy prawnej. W związku z tym przyjęcie jednolitego okresu przechowywania danych zebranych w ramach świadczenia wszystkich usług prawniczych jest uzasadnione. Ponadto należy zauważyć, że przyjęcie okresu przechowywania danych jest konieczne na gruncie art. 5 ust. 1 lit. e) RODO. Poza tym z ustalenia przejrzystych i jednorodnych okresów retencji płynie korzyść dla administratora oraz osoby, której dane dotyczą, chociażby w postaci zwiększonej pewności co do tego, że dane będą we właściwym czasie usunięte, co również wydaje się uzasadniać analogiczne zastosowanie zasad określonych w art. 16c ust. 1 pkt 2 lit. c) UPOA. Autorzy memorandum nie znajdują argumentów, aby różnicować te okresy.

6. Wpływ przepisu o terminie przechowywania danych na Regulamin wykonywania zawodu adwokata w kancelarii indywidualnej lub spółkach

- 6.1. Zgodnie z § 7 ust. 2 Regulaminu wykonywania zawodu adwokata w kancelarii indywidualnej lub spółkach przyjętego uchwałą nr 38/2015 Naczelnej Rady Adwokackiej z dnia 27 czerwca 2015 roku (dalej jako: „**Regulamin**”), adwokat zobowiązany jest do przechowywania dokumentów i nośników zawierających informacje poufne w miejscu i w sposób uniemożliwiający ich zniszczenie, zniekształcenie lub zaginięcie.
- 6.2. Stosownie do § 5 ust. 8 Regulaminu, na żądanie klienta, adwokat bez zbędnej zwłoki po zakończeniu prowadzenia sprawy zwraca dokumenty związane ze sprawą, co nie stoi na przeszkodzie zachowaniu kopii tych dokumentów przez adwokata lub spółkę, w ramach której świadczy on pomoc prawną.
- 6.3. Z kolei ust. 7 wskazuje, że po wykonaniu zlecenia, adwokat powinien wezwać klienta do odbioru powierzonych mu dokumentów, jeżeli wynika to z umowy bądź z innych ustaleń z klientem. Natomiast jeżeli dokumentów archiwalnych lub zabytkowych nie można zwrócić uprawnionej osobie, terminy przechowywania określają przepisy obowiązującego prawa (ust. 9).
- 6.4. Uprawnienie klienta, o którym mowa powyżej, nie stoi na przeszkodzie realizacji obowiązku wynikającego z art. 16c ust. 1 pkt 2 lit. c) znowelizowanej UPOA. Wydaje się, że każdorazowo adwokat powinien ustalić z klientem, czy życzy on sobie otrzymać kopię dokumentacji.
- 6.5. Zgodnie z § 53 Zbioru Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu (Kodeks Etyki Adwokackiej; dalej jako: „**KEA**”), adwokat zobowiązany jest niezwłocznie wydać klientowi – na zgłoszone przez niego żądanie – wszystkie otrzymane przez niego dokumenty, jak również pisma, które jako pełnomocnik otrzymał od sądu lub od organów, przed którymi występuje w prowadzonej przez siebie sprawie. Nie wolno uzależniać wydania pism i dokumentów od uprzedniego uregulowania przez klienta opłat i kosztów przypadających na rzecz adwokata (§ 54 KEA).
- 6.6. Niezależnie od tego, adwokat jest zobowiązany do przechowywania kopii tych dokumentów z danymi osobowymi lub danych osobowych z dokumentów przetwarzanych w inny sposób przez ustalony w polityce retencji okres, a następnie do postąpienia z nimi zgodnie z zasadami usuwania danych (zob. uwagi do pkt 7 poniżej).
- 6.7. Natomiast zgodnie z § 5 ust. 2 Regulaminu, adwokat powinien przechowywać dokumenty związane z prowadzeniem sprawy przez okres jednego roku od wykonania zlecenia, chyba że w umowie o świadczenie usług adwokackich strony postanowiły inaczej. Jednak dokumenty mogące stanowić podstawę odpowiedzialności adwokata powinny być przechowywane do końca okresu przedawnienia ewentualnych roszczeń przeciwko adwokatowi.
- 6.8. Ten przepis może stanowić pomocniczą regułę dla potrzeb ustalenia okresów retencji dla danych osobowych, które nie są objęte zakresem stosowania art. 16c ust. 1 pkt 2 lit. c) znowelizowanej UPOA, i wydaje się, że również uzasadnia przyjęcie 10-letniego okresu retencji.

7. Praktyczne wskazówki dotyczące stosowania przepisu o okresie przechowywania danych

- 7.1. Po ustaleniu okresów retencji konieczne jest zapewnienie wdrożenia przyjętej polityki w tym zakresie.
- 7.2. Po pierwsze, działaniem ułatwiającym stosowanie polityki retencji i jednocześnie zapewniającym egzekwowanie ustalonych okresów przechowywania danych jest wprowadzenie systemu oznaczania momentów, które rozpoczynają bieg okresu

przechowywania, np. przyjęty dla spraw wymienionych w art. 16c ust. 1 znowelizowanej ustawy moment „zakończenia postępowania”.

- 7.3. Takie oznaczenia mogą zostać wdrożone jako zaawansowane technologicznie rozwiązania, np. w postaci specjalnego oprogramowania, systemów master data management lub jako proste tabelki tworzone w formie elektronicznej (arkusz kalkulacyjny) lub papierowej, w których adwokat będzie zaznaczał moment rozpoczęcia biegu okresu retencji dla każdej z prowadzonych spraw.
- 7.4. W przypadku gdy adwokat posługuje się papierową formą dokumentacji, możliwe jest pozostawianie oznaczeń bezpośrednio na teczkach i odpowiednie ich segregowanie i składowanie tak, by łatwe było odnalezienie poszukiwanej dokumentacji.
- 7.5. Zasady te nakładają na adwokata obowiązek przetwarzania danych w sposób zorganizowany i uporządkowany. Warto oznaczać zarówno momenty rozpoczynające bieg okresu retencji, jak i moment zakończenia okresu przechowywania danych tak, aby adwokat miał świadomość, kiedy te okresy będą się zbliżać. To ułatwi planowanie procesów usuwania danych osobowych.
- 7.6. Ponadto zalecane jest regularne dokonywanie przeglądu i monitorowanie niezbędności przetwarzanych danych osobowych, w szczególności monitorowanie upływających okresów przechowywania.
- 7.7. Dobrą praktyką jest każdorazowe porządkowanie posiadanej dokumentacji wraz z zakończeniem postępowania tak, aby już wtedy oznaczyć ten moment i moment upływu okresu przechowywania danych. Przydatne może okazać się wyznaczenie osoby odpowiedzialnej za dokonywanie tych czynności.

Zaprzestanie przetwarzania danych osobowych

- 7.8. Po upływie 10-letniego okresu przechowywania danych zebranych w ramach wykonywania zawodu, dane osobowe powinny zostać przez adwokata usunięte (art. 16c ust. 2 UPOA).
- 7.9. Zalecane jest ustalenie zasad usuwania danych przechowywanych zarówno w formie papierowej, jak i w systemie informatycznym. W tym celu warto z wyprzedzeniem przygotować specjalny dokument, który będzie protokołem usunięcia danych osobowych, a także wyznaczyć odpowiedzialną za to osobę (która może być jednocześnie osobą wyznaczoną do dokonywania czynności związanych z oznaczeniem momentów zakończenia postępowania i upływu okresu przechowywania danych).

VII. Zakończenie - zakres stosowania innych przepisów do wykonywania zawodu

1. W niniejszym memorandum omówione zostały odrębności i doprecyzowania związane ze stosowaniem RODO do wykonywania zawodu przez adwokatów i do regulującej te aspekty ustawy Prawo o adwokaturze.
2. W niniejszym memorandum omówione zostały **następujące aspekty nowelizacji:**
 - i. Ograniczenia w zakresie realizacji praw podmiotów danych;
 - ii. Tajemnica administratora danych wobec organu nadzorczego;
 - iii. Uregulowanie okresu przechowywania danych zbieranych w ramach wykonywania zawodu.

3. W pozostałym zakresie, nieuregulowanym odrębnymi przepisami, należy wskazać, że przepisy RODO, jak i ustawy o ochronie danych osobowych, znajdują zastosowanie do wykonywania zawodu przez adwokatów.
4. Należy wskazać, że adwokaci zobowiązani są w szczególności do:
 - i. zapewnienia zgodności przetwarzania z ogólnymi zasadami dotyczącymi przetwarzania danych osobowych (art. 5 RODO), ze szczególnym uwzględnieniem znowelizowanych przepisów dotyczących ograniczenia przechowywania danych zawartych w UPoA;
 - ii. zidentyfikowania podstawy prawnej przetwarzania danych osobowych (art. 6, także w związku z art. 10 RODO dotyczącym wyroków skazujących oraz naruszeń prawa lub powiązanych środków bezpieczeństwa oraz art. 9 RODO);
 - iii. realizacji obowiązku informacyjnego na podstawie art. 13 lub 14 RODO (gdy dane osobowe zebrane są – odpowiednio – bezpośrednio od podmiotu danych lub niebezpośrednio), z potencjalną możliwością powołania się na wyłączenie tego obowiązku w sytuacji i w zakresie, w jakim dane osobowe muszą pozostać poufne zgodnie z obowiązkiem zachowania tajemnicy zawodowej przewidzianym w prawie państwa członkowskiego (art. 14 ust. 5 lit. d) RODO);
 - iv. realizacji praw przysługujących na mocy przepisów art. 15-22 RODO podmiotom danych, ze szczególnym uwzględnieniem znowelizowanych przepisów zawartych w UPoA ograniczających te uprawnienia;
 - v. wdrożenia odpowiednich środków technicznych i organizacyjnych, aby przetwarzanie odbywało się zgodnie z Rozporządzeniem i aby móc to wykazać (art. 24 RODO), aby skutecznie realizować zasady ochrony danych oraz zapewnić niezbędne zabezpieczenia przetwarzania (art. 25 ust. 1 RODO), aby domyślnie przetwarzane były wyłącznie te dane osobowe, które są niezbędne dla osiągnięcia każdego konkretnego celu przetwarzania (art. 25 ust. 1 RODO) oraz aby zapewnić stopień bezpieczeństwa odpowiadający ryzyku naruszenia praw lub wolności osób fizycznych o różnym prawdopodobieństwie wystąpienia i wadze zagrożenia (art. 32 ust. 1 RODO);
 - vi. prowadzenia rejestru czynności przetwarzania (art. 30 ust. 1 RODO);
 - vii. wyznaczenia Inspektora Ochrony Danych w określonych przypadkach (art. 37 ust. 1 RODO), zawiadomienia o jego wyznaczeniu oraz udostępnienia jego danych kontaktowych;
 - viii. poddania się kontroli przestrzegania przepisów o ochronie danych osobowych zgodnie z RODO i ustawą o ochronie danych osobowych.